

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

29. juli 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – ophavsret og beslægtede rettigheder – direktiv 2001/29/EF – informationssamfund – harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder – artikel 5, stk. 3 – undtagelser og indskrænkninger – rækkevidde – artikel 5, stk. 3, litra c) og d) – redegørelser for dagsbegivenheder – citater – anvendelse af links – tilgængeliggørelse for almenheden på lovlig vis – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 11 – ytrings- og informationsfrihed«

I sag C-516/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) ved afgørelse af 27. juli 2017, indgået til Domstolen den 25. august 2017, i sagen

Spiegel Online GmbH

mod

Volker Beck,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene A. Arabadjiev, M. Vilaras, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen og C. Lycourgos samt dommerne E. Juhász, M. Ilešič (refererende dommer), L. Bay Larsen og S. Rodin,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitssekretær: kontorchef M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 3. juli 2018,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Spiegel Online GmbH ved Rechtsanwalt T. Feldmann,
- Volker Beck ved Rechtsanwalt G. Toussaint,
- den tyske regering ved M. Hellmann og J. Techert, som befuldmægtigede

* Processprog: tysk.

- den franske regering ved E. de Moustier og D. Segoin, som befuldmægtigede,
 - den portugisiske regering ved L. Inez Fernandes, M. Figueiredo og T. Rendas, som befuldmægtigede,
 - Det Forenede Kongeriges regering ved Z. Lavery og D. Robertson, som befuldmægtigede, bistået af barrister N. Saunders,
 - Europa-Kommissionen ved H. Krämer, T. Scharf og J. Samnadda, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 10. januar 2019, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT 2001, L 167, s. 10).
- 2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem Spiegel Online, der driver nyhedsportalen på internettet af samme navn, og Volker Beck, der var medlem af Bundestag (Forbundsdagen, Tyskland) på det tidspunkt, hvor den forelæggende ret traf afgørelse om at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål, vedrørende Spiegel Onlines offentliggørelse på sin internetside af et manuskript af Volker Beck og af en artikel offentliggjort af ham i en tekstsamling.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fremgår af 1., 3., 6., 7., 9., 31. og 32. betragtning til direktiv 2001/29:
 - »(1) [EF-t]raktaten foreskriver oprettelse af et indre marked og indførelse af en ordning, der sikrer, at konkurrencen i det indre marked ikke fordrejes. En harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om ophavsret og beslægtede rettigheder bidrager til at opnå disse mål.
 - [...]
 - (3) Den foreslåede harmonisering medvirker til gennemførelsen af de fire friheder på det indre marked og respekterer de grundlæggende retsprincipper, særlig ejendomsretten – herunder den intellektuelle ejendomsret – ytringsfriheden og almenhedens interesse.
 - [...]
 - (6) Hvis der ikke sker en harmonisering på fællesskabsniveau, vil de lovgivningsinitiativer, der allerede er taget i en række medlemsstater som svar på den teknologiske udvikling, kunne medføre betydelige forskelle i beskyttelsesniveauet og dermed hindre den frie bevægelighed for varer og tjenester, der indeholder eller er baseret på intellektuelle ejendomsrettigheder, hvilket vil føre til en ny opdeling af det indre marked og lovgivningsmæssig inkonsekvens. Følgerne af en sådan lovgivningsmæssig forskel og uvished vil få større betydning i takt med videreudviklingen af informationssamfundet, der allerede har betydet en kraftig forøgelse af den grænseoverskridende udnyttelse af intellektuel ejendomsret. [...]

(7) Fællesskabets retlige ramme for beskyttelse af ophavsret og beslægtede rettigheder bør derfor også tilpasses og suppleres i det omfang, det er nødvendigt for det indre markeds funktion. [...] [D]er [er] ikke [...] behov for at fjerne eller undgå forskelle, der ikke påvirker det indre markeds funktion negativt.

[...]

(9) Udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være et højt beskyttelsesniveau, da sådanne rettigheder er af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces. En sådan beskyttelse bidrager til at bevare og udvikle kreativiteten til gavn for ophavsmænd, kunstnere, producenter, forbrugere, kulturen, industrien og almenheden generelt. Intellektuel ejendomsret er derfor blevet anerkendt som en integrerende del af ejendomsretten.

[...]

(31) Det er nødvendigt at bevare en rimelig balance med hensyn til rettigheder og interesser mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere af beskyttede frembringelser. De i medlemsstaterne gældende undtagelser og indskrænkninger til rettighederne må nyvurderes på baggrund af den nye elektroniske udvikling. [...] For at sikre, at det indre marked fungerer tilfredsstillende, bør definitionen af sådanne undtagelser og indskrænkninger i en vis grad harmoniseres. Harmoniseringsgraden bør baseres på deres følger for det indre markeds funktion.

(32) Direktivet indeholder en udtømmende opregning af undtagelser og indskrænkninger til reproduktionsretten og retten til overføring til almenheden. [...] [M]edlemsstaterne anvender disse undtagelser og indskrænkninger på ensartet vis [...]«

4 Det fremgår af ordlyden af artikel 1, stk. 1, i direktiv 2001/29, at »[d]ette direktiv vedrører retlig beskyttelse af ophavsret og dermed beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked med særligt henblik på informationssamfundet.«

5 Dette direktivs artikel 2, der har overskriften »Retten til reproduktion«, er affattet som følger:

»Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis:

a) for ophavsmænd for så vidt angår deres værker

[...]«

6 Nævnte direktivs artikel 3, der har overskriften »Retten til overføring af værker til almenheden og retten til tilrådighedsstillelse for almenheden af andre frembringelser«, bestemmer følgende i stk. 1:

»Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde trådbunden eller trådløs overføring til almenheden af deres værker, herunder tilrådighedsstillelse af deres værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt.«

7 Samme direktivs artikel 5, der har overskriften »Undtagelser og indskrænkninger«, fastsætter følgende i stk. 3, litra c) og d), og i stk. 5:

»3. Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i de rettigheder, der er nævnt i artikel 2 og 3, i følgende tilfælde:

[...]

- c) hvis der er tale om gengivelse i pressen, overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse af udgivne artikler om aktuelle økonomiske, politiske eller religiøse emner eller af værker eller andre frembringelser af samme karakter, der er udsendt over radio og tv, når en sådan anvendelse ikke udtrykkeligt er beskyttet, og kilden, herunder ophavsmandens navn, anføres, eller hvis der er tale om anvendelse af værker eller andre frembringelser i forbindelse med redegørelse for dagsbegivenheder, og det sker i et omfang, som det informative formål berettiger til, og såfremt kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt
- d) hvis der er tale om citater med henblik på formål som kritik eller anmeldelser, forudsat at de vedrører et værk eller en anden frembringelse, som allerede er gjort tilgængelig for almenheden på lovlig vis, kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt, og citaterne er i overensstemmelse med god skik og med hensyn til deres omfang ikke går ud over, hvad det særlige formål berettiger til

[...]

5. Undtagelser og indskrænkninger efter stk. 1, 2, 3 og 4 må kun anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.«

Tysk ret

- 8. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (lov om ophavsret og beslægtede rettigheder) af 9. september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1273, herefter »UrhG«) bestemmer følgende i § 50, der har overskriften »Redegørelse for dagsbegivenheder«:

»Med henblik på redegørelse for dagsbegivenheder via radio eller lignende tekniske midler, i aviser, tidsskrifter og i andre trykte medier eller andre databærere, der hovedsageligt vedrører daglige begivenheder, og i film, er det lovligt til almenheden at reproducere, distribuere og overføre værker, der kan ses og høres, når begivenhederne finder sted, i et omfang, formålet berettiger til.«

- 9. UrhG's § 51, der har overskriften »Citater«, er affattet som følger:

»Det er lovligt at reproducere, distribuere og overføre et allerede offentliggjort værk til almenheden til brug for citater, for så vidt som omfanget af anvendelsen er begrundet i det særlige formål. Det er navnlig lovligt, når:

- 1. enkelte værker efter offentliggørelsen integreres i et selvstændigt videnskabeligt værk for at forklare dets indhold
- 2. passager fra et værk efter offentliggørelsen citeres i et selvstændigt litterært værk
- 3. enkelte passager fra et offentliggjort musikværk citeres i et selvstændigt musikalsk værk.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 10. Volker Beck var på det tidspunkt, hvor den forelæggende ret traf afgørelse om at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål, medlem af Bundestag (den tyske forbundsdag) og havde været det siden 1994. Han er ophavsmand til et manuskript vedrørende straffepolitikken med hensyn til seksualforbrydelser mod mindreårige. Dette manuskript blev offentliggjort under pseudonym som en artikel i en tekstsamling udgivet i 1988. I forbindelse med offentliggørelsen ændrede redaktøren manuskriptets titel, og der blev fjernet en sætning deri. Ved skrivelse af 5. maj 1988 anfægtede ophavsmanden dette

over for redaktøren og krævede, uden at det skete, at denne udtrykkeligt angav denne omstændighed ved udlevering af tekstsamlingen. I de efterfølgende år svarede Volker Beck, som mødte kritik af ytringerne i artiklen, gentagne gange, at betydningen af hans manuskript var blevet forvansket af redaktøren af tekstsamlingen. Volker Beck har i hvert fald siden 1993 taget afstand fra artiklens indhold.

- 11 I 2013 blev Volker Becks manuskript fundet under søgninger i et arkiv og fremlagt for ham den 17. september 2013 på et tidspunkt, hvor han var opstillet som kandidat til forbundsdaysvalget i Tyskland. Dagen efter stillede Volker Beck dette manuskript til rådighed for forskellige avisredaktioner som bevis for, at det var blevet ændret af redaktøren med henblik på offentliggørelsen af den omhandlede artikel. Han samtykkede imidlertid ikke i, at disse redaktioner offentliggjorde manuskriptet og artiklen. Han offentliggjorde dem derimod selv på sin egen internetside, idet han på hver side anførte følgende bemærkning: »Jeg tager afstand fra dette bidrag. Volker Beck.« På siderne af den artikel, som var offentliggjort i den omhandlede tekstsamling, var desuden anbragt følgende bemærkning: »[Offentliggørelsen af] denne tekst er ikke autoriseret, og den er blevet forvansket [af redaktøren] ved en fri redigering i overskriften og i dele af teksten.«
- 12 Spiegel Online driver nyhedsportalen *Spiegel Online* på internettet. Den 20. september 2013 offentliggjorde Spiegel Online en artikel, hvori det var anført, at i modsætning til, hvad Volker Beck hævdede, var det centrale budskab i hans manuskript ikke blevet ændret af redaktøren, og at han derfor havde snydt offentligheden i årevis. Ud over denne artikel kunne de originale versioner af manuskriptet og af den artikel, der var trykt i den omhandlede tekstsamling, downloades via links.
- 13 Volker Beck anfægtede ved Landgericht (regional ret i første instans, Tyskland) tilrådgivelsesstillingen af manuskriptets og artiklens fuldstændige tekst på Spiegel Onlines internetside, som han anså for at være et indgreb i ophavsretten. Denne ret tog Volker Becks påstande til følge. Spiegel Online fik ikke medhold i sin appel, og selskabet har derfor iværksat revisionsanke for den forelæggende ret.
- 14 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at fortolkningen af artikel 5, stk. 3, litra c) og d), i direktiv 2001/29, sammenholdt med de grundlæggende rettigheder, herunder navnlig informationsfriheden og pressefriheden, ikke er åbenbar. Den ønsker bl.a. oplyst, om denne bestemmelse giver et spillerum ved dens gennemførelse i national ret. Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at ifølge retspraksis fra Bundesverfassungsgericht (forbundsdomstol i forfatningsretlige sager, Tyskland) skal bestemmelser i national ret, som gennemfører et EU-direktiv, i princippet ikke vurderes i forhold til de grundlæggende rettigheder i Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Forbundsrepublikken Tysklands forfatning) af 23. maj 1949 (BGBl 1949 I, s. 1), men kun i forhold til de grundlæggende rettigheder, der er sikret ved EU-retten, når det pågældende direktiv ikke overlader medlemsstaterne nogen skønsmargen ved dets gennemførelse.
- 15 Under disse omstændigheder har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Giver de EU-retlige bestemmelser om undtagelserne fra eller indskrænkningerne i [ophavsretten][...] i henhold til artikel 5, stk. 3, i direktiv 2001/29[...] et spillerum ved gennemførelsen i national ret?
 - 2) På hvilken måde skal der ved fastsættelsen af rækkevidden af de i artikel 5, stk. 3, i direktiv 2001/29[...] fastsatte undtagelser fra eller indskrænkninger i ophavsmændenes eneret til reproduktion [artikel 2, litra a), i direktiv 2001/29[...]] og til overføring af deres værker til almenheden, herunder tilrådgivelsesstilling for almenheden (artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29[...]), tages hensyn til de grundlæggende rettigheder i [...][Den Europæiske Unions] charter om grundlæggende rettigheder?

- 3) Kan de grundlæggende rettigheder informationsfrihed (artikel 11, stk. 1, andet punktum, i [...] [Den Europæiske Unions] charter om grundlæggende rettigheder) eller pressefrihed (artikel 11, stk. 2, i [...] [Den Europæiske Unions] charter om grundlæggende rettigheder) begrunde undtagelser fra eller indskrænkninger i ophavsmændenes eneret til reproduktion [artikel 2, litra a), i direktiv 2001/29[...]] og til overføring af deres værker til almenheden, herunder tilrådighedsstillelse for almenheden (artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29[...]) uden for de i artikel 5, stk. 3, i direktiv 2001/29[...] fastsatte undtagelser eller indskrænkninger?
- 4) Skal tilrådighedsstillelsen for almenheden af ophavsretligt beskyttede værker på en pressevirksomheds internetportal [...] anses for [ikke at udgøre en] redegørelse for dagsbegivenheder – der ikke kræver tilladelse – i henhold til artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29[...], [allerede] fordi det var muligt for og med rimelighed kunne forventes af pressevirksomheden, at den inden tilrådighedsstillelsen for almenheden af ophavsmandens værker indhentede dennes samtykke?
- 5) Er der ikke tale om en offentliggørelse til brug for citater i henhold til artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv [2001/29][...], hvis citerede tekstværker eller dele deraf ikke – f.eks. gennem indrykninger eller fodnoter – integreres uadskilleligt i den nye tekst, men derimod gøres tilgængelig[e] for almenheden på internettet som et link til pdf-filer, der kan downloades, uafhængigt af den nye tekst?
- 6) Skal der i forbindelse med spørgsmålet om, hvornår et værk allerede er gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis som omhandlet i artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29[...], tages udgangspunkt i, om dette værk i sin konkrete udformning tidligere allerede har været offentliggjort med ophavsmandens samtykke?«

De præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 16 Indledningsvis bemærkes, at som det fremgår af nærværende doms præmis 14, vedrører det første spørgsmål den forelæggende rets anvendelse – med henblik på afgørelsen af tvisten i hovedsagen – af reglerne om redegørelser for dagsbegivenheder og om citater i henholdsvis §§ 50 og 51 i UrhG, som gennemfører artikel 5, stk. 3, litra c) og d), i direktiv 2001/29.
- 17 I denne forbindelse er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt denne EU-retlige bestemmelse overlader medlemsstaterne en skønsmargen ved dens gennemførelse, eftersom bestemmelser i national ret, som gennemfører et EU-direktiv, ifølge retspraksis fra Bundesverfassungsgericht (forbundsdomstol i forfatningsretlige sager) i princippet ikke skal vurderes i forhold til de grundlæggende rettigheder i Forbundsrepublikken Tysklands forfatning, men kun i forhold til de grundlæggende rettigheder, der er sikret ved EU-retten, når det pågældende direktiv ikke overlader medlemsstaterne nogen skønsmargen ved dets gennemførelse.
- 18 Den forelæggende ret ønsker således med sit første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at de udgør foranstaltninger til en fuldstændig harmonisering.
- 19 I denne henseende bemærkes, at i medfør af princippet om EU-retten forrang, som er et væsentligt kendetegn ved Unionens retsorden, kan den omstændighed, at en medlemsstat påberåber sig bestemmelser i national ret, selv hvis der er tale om forfatningsbestemmelser, ikke ændre EU-retten virkning på denne stats område (dom af 26.2.2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, præmis 59).

- 20 Det skal hertil bemærkes, at når medlemsstaternes gennemførelse af et direktiv under alle omstændigheder er omfattet af den situation, som er omhandlet i artikel 51 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), og hvor medlemsstaterne gennemfører EU-retten, skal det niveau for beskyttelse af de grundlæggende rettigheder, som er fastsat i chartret, nås ved en sådan gennemførelse, uanset den skønsmargen, som medlemsstaterne har ved denne gennemførelse.
- 21 Når en national bestemmelse eller foranstaltning – i en situation, hvor medlemsstaternes virke ikke fuldt ud er reguleret af EU-retten – gennemfører EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1, er det dog fortsat muligt for nationale myndigheder og retter at anvende nationale normer til beskyttelse af de grundlæggende rettigheder, forudsat at denne anvendelse ikke gør indgreb i det beskyttelsesniveau, som er fastsat i chartret, således som dette fortolkes af Domstolen, eller i EU-rettens forrang, enhed og effektive virkning (dom af 26.2.2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, præmis 60, og af 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, præmis 29).
- 22 Det er således i overensstemmelse med EU-retten, at de nationale retter og myndigheder lader denne anvendelse være afhængig af den af den forelæggende ret anførte omstændighed, at bestemmelserne i et direktiv »giver et spillerum ved gennemførelsen i national ret«, for så vidt som denne omstændighed forstås således, at den vedrører den grad af harmonisering, der foretages ved disse bestemmelser, idet en sådan anvendelse alene kan komme på tale, såfremt disse bestemmelser ikke foretager en fuldstændig harmonisering.
- 23 I den foreliggende sag skal det bemærkes, at direktiv 2001/29 kun har til formål at harmonisere visse aspekter af ophavsretten og beslægtede rettigheder, idet flere af direktivets bestemmelser i øvrigt viser EU-lovgivers hensigt om at give medlemsstaterne en skønsmargen ved dets gennemførelse (jf. i denne retning dom af 5.3.2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, præmis 57).
- 24 Som det følger af 32. betragtning til direktiv 2001/29, indeholder dets artikel 5, stk. 2 og 3, en opregning af undtagelser og indskrænkninger til eneretten til reproduktion og overføring til almenheden.
- 25 I denne henseende følger det af Domstolens praksis, at rækkevidden af den skønsmargen, som medlemsstaterne råder over ved gennemførelsen i national ret af en særlig undtagelse eller indskrænkning som omhandlet i artikel 5, stk. 2 eller 3, i direktiv 2001/29, skal bedømmes fra sag til sag i forhold til navnlig bestemmelsens ordlyd (jf. i denne retning dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 36, af 3.9.2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, præmis 16, og af 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, præmis 27, samt udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 116), idet harmoniseringsgraden hvad angår de af EU-lovgiver fastsatte undtagelser og indskrænkninger nemlig bør baseres på deres følger for det indre markeds funktion, således som det anføres i 31. betragtning til direktiv 2001/29.
- 26 Ifølge ordlyden af artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 vedrører de undtagelser eller indskrænkninger, der er omhandlet heri, henholdsvis »anvendelse af værker eller andre frembringelser i forbindelse med redegørelse for dagsbegivenheder, [der] sker i et omfang, som det informative formål berettiger til, og såfremt kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt«, og »citerer med henblik på formål som kritik eller anmeldelser, forudsat at de vedrører et værk eller en anden frembringelse, som allerede er gjort tilgængelig for almenheden på lovlig vis, kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt, og citaterne er i overensstemmelse med god skik og med hensyn til deres omfang ikke går ud over, hvad det særlige formål berettiger til«.
- 27 Som det fremgår af denne bestemmelses indhold, foretager den ikke en fuldstændig harmonisering af rækkevidden af de undtagelser og indskrænkninger, som den tillader.

- 28 Det følger således for det første af anvendelsen i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 af henholdsvis udtrykkene »i et omfang, som det informative formål berettiger til«, og »i overensstemmelse med god skik og med hensyn til deres omfang ikke [...] ud over, hvad det særlige formål berettiger til«, at medlemsstaterne ved gennemførelsen af denne bestemmelse og ved anvendelsen af de bestemmelser i national ret, hvorved den gennemføres, råder over en betydelig skønsmargen, der gør det muligt for dem at foretage en afvejning af de involverede interesser. For det andet opregner dette direktivs artikel 5, stk. 3, litra d), hvad angår de tilfælde, hvor der må citeres, kun eksempler på sådanne tilfælde, hvilket brugen af formuleringen »med henblik på formål som kritik eller anmeldelser« viser.
- 29 Denne skønsmargen bekræftes af det lovgivningsarbejde, der gik forud for vedtagelsen af direktiv 2001/29. Det følger således af begrundelsen til forslaget til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet af 10. december 1997 (COM(97) 628 final) vedrørende de indskrænkninger, der nu i det væsentlige er fastsat i artikel 5, stk. 3, litra c) og d), i direktiv 2001/29, at disse indskrænkninger i betragtning af deres begrænsede økonomiske betydning ikke skulle behandles nærmere i dette forslag, idet der kun blev fastsat minimumsbetingelser for deres anvendelse, og at den nærmere fastlæggelse af betingelserne for anvendelsen af disse undtagelser eller indskrænkninger skulle ligge hos medlemsstaterne inden for de grænser, der blev fastsat i denne bestemmelse.
- 30 Uanset ovenstående betragtninger er medlemsstaternes skønsmargen ved gennemførelsen af artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 begrænset i flere henseender.
- 31 For det første har Domstolen gentagne gange fastslået, at den skønsmargen, som medlemsstaterne råder over ved gennemførelsen af undtagelserne og indskrænkningerne i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, skal udøves inden for de grænser, som EU-retten fastsætter, hvilket indebærer, at medlemsstaterne ikke i alle tilfælde frit og på ikke-harmoniseret vis kan bestemme alle parametrene for disse undtagelser og indskrænkninger (jf. i denne retning dom af 6.2.2003, SENA, C-245/00, EU:C:2003:68, præmis 34, af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 104, og af 3.9.2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, præmis 16, samt udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 122).
- 32 Domstolen har således understreget, at medlemsstaternes mulighed for at gennemføre en undtagelse til eller en indskrænkning i de harmoniserede regler i artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29 er snævert afgrænset af kravene i EU-retten (jf. i denne retning udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 126).
- 33 Navnlig kan medlemsstaterne i deres lovgivning alene fastsætte en undtagelse eller en indskrænkning som omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, såfremt de overholder alle betingelserne i denne bestemmelse (jf. analogt udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 123 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Medlemsstaterne er ligeledes i denne forbindelse forpligtede til at iagttage de almindelige principper i EU-retten, herunder proportionalitetsprincippet, hvoraf følger, at de vedtagne foranstaltninger skal være egnede til at sikre virkeliggørelsen af det ønskede mål og ikke må gå ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde dette (dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 105 og 106).
- 35 For det andet har Domstolen fastslået, at medlemsstaternes skønsmargen med henblik på at gennemføre de undtagelser og indskrænkninger, som er omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, ikke kan anvendes på en måde, der bringer dette direktivs formål i fare, således som dette fremgår af første og niende betragtning dertil, og som vedrører indførelse af et højt beskyttelsesniveau for ophavsmænd og sikring af det indre markeds funktion (jf. i denne retning dom af 1.12.2011, Painer,

C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 107, og af 10.4.2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, præmis 34, samt udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 124 og den deri nævnte retspraksis).

- 36 Når dette er sagt, påhviler det ligeledes medlemsstaterne i forbindelse med denne gennemførelse at sikre de således fastlagte undtagelsers og indskrænkningers effektive virkning og at overholde deres formål (jf. i denne retning dom af 4.10.2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 og C-429/08, EU:C:2011:631, præmis 163, og af 3.9.2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, præmis 23) med henblik på at bevare en rimelig balance med hensyn til rettigheder og interesser mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere af beskyttede frembringelser, som anført i 31. betragtning til nævnte direktiv.
- 37 For det tredje er medlemsstaternes skønsmargen med henblik på at gennemføre de undtagelser og indskrænkninger, som er omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, ligeledes begrænset af dette direktivs artikel 5, stk. 5, som underlægger sådanne undtagelser eller indskrænkninger tre betingelser, nemlig at disse undtagelser eller indskrænkninger kun anvendes i visse specielle tilfælde, at de ikke må stride mod den normale udnyttelse af værket, og at de ikke må indebære urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser (udtalelse 3/15 (Marrakeshtraktaten om adgang til offentliggjorte værker) af 14.2.2017, EU:C:2017:114, præmis 125 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 Endelig finder for det fjerde de principper, der er fastsat i chartret, som anført i nærværende doms præmis 20 anvendelse på medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten. Under gennemførelsen af de undtagelser og indskrænkninger, som er omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, påhviler det derfor medlemsstaterne at påse, at de lægger en fortolkning af disse til grund, som gør det muligt at sikre den rette afvejning af de forskellige grundlæggende rettigheder, der er beskyttet af Unionens retsorden (dom af 27.3.2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, præmis 46, og af 18.10.2018, Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis; jf. ligeledes analogt dom af 26.9.2013, IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, præmis 48 og 49 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at de ikke udgør foranstaltninger til en fuldstændig harmonisering af rækkevidden af de undtagelser og indskrænkninger, som de tillader.

Det tredje spørgsmål

- 40 Med det tredje spørgsmål, der skal undersøges som det andet punkt, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om informationsfriheden og pressefriheden, der er sikret i chartrets artikel 11, kan begrunde en undtagelse fra ophavsmandens eneret til reproduktion og overføring til almenheden som omhandlet i henholdsvis artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 ud over de undtagelser og indskrænkninger, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i nævnte direktiv.
- 41 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af både begrundelsen til forslag COM(97) 628 final og 32. betragtning til direktiv 2001/29, at opregningen af undtagelser og indskrænkninger i dette direktivs artikel 5 er udtømmende, hvilket Domstolen ligeledes har fremhævet ved flere lejligheder (dom af 16.11.2016, Soulier og Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, præmis 34, og af 7.8.2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, præmis 16).
- 42 Som det fremgår af 3. og 31. betragtning til direktiv 2001/29, har den med direktivet gennemførte harmonisering til formål navnlig inden for det elektroniske miljø at bevare en rimelig balance mellem på den ene side indehaverne af ophavsrettigheder og beslægtede rettigheders interesse i beskyttelsen af

deres intellektuelle ejendomsret, der er garanteret ved chartrets artikel 17, stk. 2, og på den anden siden beskyttelsen af brugerne af beskyttede frembringelsers interesser og grundlæggende rettigheder, navnlig deres ytrings- og informationsfrihed, som er sikret ved chartrets artikel 11, og af almenhedens interesse (jf. i denne retning dom af 7.8.2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, præmis 41).

- 43 De mekanismer, som gør det muligt at finde den rette afvejning af de forskellige rettigheder og interesser, indeholdes imidlertid i selve direktiv 2001/29, idet dette bl.a. dels – i artikel 2-4 – fastsætter rettighedshavernes enerettigheder, dels – i artikel 5 – fastsætter de undtagelser og indskrænkninger til disse rettigheder, som medlemsstaterne kan eller skal gennemføre, dog således at disse mekanismer skal konkretiseres ved nationale gennemførelsesforanstaltninger til dette direktiv samt ved de nationale myndigheders anvendelse heraf (jf. i denne retning dom af 29.1.2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).
- 44 Domstolen har gentagne gange fastslået, at de grundlæggende rettigheder, som i dag fremgår af chartret, og som Domstolen skal beskytte, er inspireret af de fælles forfatningsmæssige traditioner i medlemsstaterne samt de anvisninger i form af internationale traktater om beskyttelse af menneskerettighederne, som medlemsstaterne har været med til at udarbejde, eller som de senere har tiltrådt (jf. i denne retning dom af 27.6.2006, Parlamentet mod Rådet, C-540/03, EU:C:2006:429, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 45 For så vidt angår de undtagelser og indskrænkninger, der er omhandlet i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29, som den forelæggende ret har rejst spørgsmål om, skal det fremhæves, at de specifikt tager sigte på at tillægge ytringsfriheden for brugerne af beskyttede værker og pressefriheden – som er af særlig betydning, når den beskyttes i medfør af de grundlæggende rettigheder – særlig vægt i forhold til ophavsmandens interesse i at kunne gøre indsigelse mod brug af dennes værk, samtidig med at ophavsmandens ret til at få sit navn anført sikres (jf. i denne retning dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 135).
- 46 Til den i nærværende doms præmis 36 og 42 nævnte rimelige balance bidrager ligeledes direktivets artikel 5, stk. 5, der som fremhævet i præmis 37 kræver, at undtagelser og indskrænkninger efter direktivets artikel 5, stk. 1-4, kun anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.
- 47 Såfremt den enkelte medlemsstat i denne sammenhæng – uanset EU-lovgivers udtrykkelige vilje som beskrevet i nærværende doms præmis 41 – kunne indføre undtagelser fra ophavsmandens enerettigheder i henhold til artikel 2-4 i direktiv 2001/29, ud over de undtagelser og indskrænkninger, som er udtømmende opregnet i direktivets artikel 5, ville det være til skade for effektiviteten af den harmonisering af ophavsretten og beslægtede rettigheder, som er foretaget ved nævnte direktiv, og for det retssikkerhedshensyn, som det forfølger (dom af 13.2.2014, Svensson m.fl., C-466/12, EU:C:2014:76, præmis 34 og 35). Det følger nemlig udtrykkeligt af 31. betragtning til samme direktiv, at eksisterende forskelle hvad angår undtagelser og indskrænkninger med hensyn til visse handlinger, der er underlagt restriktioner, havde direkte negative følger for det indre marked for ophavsret og beslægtede rettigheder, og opregningen af undtagelser og indskrænkninger i artikel 5 i direktiv 2001/29 tilsigter således at sikre det indre markeds funktion.
- 48 Som det desuden fremgår af 32. betragtning til samme direktiv, skal medlemsstaterne anvende disse undtagelser og indskrænkninger på ensartet vis. Kravet om en ensartet gennemførelse af disse undtagelser og indskrænkninger ville imidlertid ikke kunne garanteres, hvis medlemsstaterne frit kunne indføre sådanne undtagelser og indskrænkninger ud over dem, som udtrykkeligt er fastsat i direktiv 2001/29 (jf. i denne retning dom af 12.11.2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, præmis 38 og 39), og Domstolen har i øvrigt allerede fremhævet, at ingen

bestemmelse i direktiv 2001/29 giver mulighed for, at medlemsstaterne udvider anvendelsesområdet for disse undtagelser eller indskrænkninger (jf. i denne retning dom af 10.4.2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, præmis 27).

- 49 Henset til ovenstående betragtninger skal det tredje spørgsmål besvares med, at informationsfriheden og pressefriheden, der er sikret i chartrets artikel 11, ikke kan begrunde en undtagelse fra ophavsmandens eneret til reproduktion og overføring til almenheden som omhandlet i henholdsvis artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 ud over de undtagelser og indskrænkninger, der er omhandlet i nævnte direktivs artikel 5, stk. 2 og 3.

Det andet spørgsmål

- 50 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den nationale ret ved den afvejning, som det påhviler den at foretage af ophavsmandens enerettigheder i henhold til artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 på den ene side og rettighederne for brugerne af beskyttede frembringelser som omhandlet i undtagelsesbestemmelserne i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 på den anden side, kan fravige en restriktiv fortolkning af sidstnævnte bestemmelser til fordel for en fortolkning heraf, som fuldt ud tager hensyn til behovet for at respektere ytrings- og informationsfriheden, som er sikret ved chartrets artikel 11.
- 51 Som anført i nærværende doms præmis 38 påhviler det under gennemførelsen af de undtagelser og indskrænkninger, som er omhandlet i artikel 5, stk. 2 og 3, i direktiv 2001/29, medlemsstaterne at påse, at de lægger en fortolkning af disse til grund, som gør det muligt at sikre den rette afvejning af de forskellige grundlæggende rettigheder, der er beskyttet af Unionens retsorden.
- 52 Under iværksættelsen af foranstaltningerne til gennemførelse af dette direktiv påhviler det herefter ikke blot myndighederne og domstolene i medlemsstaterne at fortolke deres nationale ret på en måde, der er forenelig med samme direktiv, men også at sikre, at de ikke lægger en fortolkning heraf til grund, som kommer i konflikt med disse grundlæggende rettigheder eller med andre almindelige EU-retlige principper, således som det gentagne gange er blevet fastslået af Domstolen (jf. i denne retning dom af 29.1.2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, præmis 70, af 27.3.2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, præmis 46, og af 16.7.2015, Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485, præmis 34).
- 53 Som anført af den forelæggende ret skal en undtagelse fra en almindelig regel i princippet ganske vist fortolkes strengt.
- 54 Selv om artikel 5 i direktiv 2001/29 formelt har overskriften »Undtagelser og indskrænkninger«, bemærkes imidlertid, at sådanne undtagelser og indskrænkninger i sig selv medfører rettigheder for brugerne af beskyttede værker eller andre frembringelser (jf. i denne retning dom af 11.9.2014, Eugen Ulmer, C-117/13, EU:C:2014:2196, præmis 43). Desuden har denne artikel som anført i nærværende doms præmis 36 specifikt til formål at sikre en rimelig balance mellem på den ene side rettighedshavernes rettigheder og interesser, der i sig selv skal undergives en vid fortolkning (jf. i denne retning dom af 16.11.2016, Soulier og Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, præmis 30 og 31 og den deri nævnte retspraksis), og på den anden side de rettigheder og interesser, som brugerne af beskyttede værker eller andre frembringelser har.
- 55 Det følger heraf, at fortolkningen af de undtagelser og indskrænkninger, som er omhandlet i artikel 5 i direktiv 2001/29, således som det er blevet anført i nærværende doms præmis 36, skal gøre det muligt at sikre deres effektive virkning og at overholde deres formål, idet et sådant krav er af særlig betydning, når disse undtagelser og indskrænkninger – som de i artikel 5, stk. 3, litra c) og d), i direktiv 2001/29 omhandlede – har til formål at sikre overholdelsen af grundlæggende frihedsrettigheder.

- 56 I denne henseende skal det for det første tilføjes, at den intellektuelle ejendomsret ganske vist beskyttes ved chartrets artikel 17, stk. 2. Det følger imidlertid på ingen måde hverken af denne bestemmelse eller af Domstolens praksis, at denne ret skulle være urørlig, og at dens beskyttelse derfor skulle være absolut (dom af 24.11.2011, *Scarlet Extended*, C-70/10, EU:C:2011:771, præmis 43, af 16.2.2012, *SABAM*, C-360/10, EU:C:2012:85, præmis 41, og af 27.3.2014, *UPC Telekabel Wien*, C-314/12, EU:C:2014:192, præmis 61).
- 57 For det andet er det blevet påpeget i nærværende doms præmis 45, at artikel 5, stk. 3, litra c) og d), i direktiv 2001/29 tager sigte på at tillægge ytringsfriheden for brugerne af beskyttede værker og pressefriheden, der er sikret ved chartrets artikel 11, særlig vægt. I denne henseende skal det bemærkes, at for så vidt som chartret fastsætter rettigheder svarende til dem, der er sikret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), tilsigter chartrets artikel 52, stk. 3, at sikre den nødvendige sammenhæng mellem de i chartret indeholdte rettigheder og de tilsvarende i EMRK sikrede rettigheder, dog uden at dette berører EU-retten og Den Europæiske Unions Domstols autonomi (jf. analogt dom af 15.2.2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, præmis 47, og af 26.9.2018, *Staatssecretaris van Veiligheid en justitie* (opsættende virkning af appelsager), C-180/17, EU:C:2018:775, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis). Chartrets artikel 11 indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved EMRK's artikel 10, stk. 1 (jf. i denne retning dom af 14.2.2019, *Buivids*, C-345/17, EU:C:2019:122, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Som det imidlertid fremgår af praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, har denne domstol med henblik på afvejningen af ophavsretten mod ytringsfriheden bl.a. fremhævet behovet for at tage hensyn til den omstændighed, at typen af den omhandlede »samtale« eller information er af særlig betydning, bl.a. i forbindelse med den politiske debat eller debat om et emne af almen interesse (jf. i denne retning Menneskerettighedsdomstolens dom af 10.1.2013, *Ashby Donald m.fl. mod Frankrig* (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, § 39)).
- 59 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at den nationale ret ved den afvejning, som det påhviler den at foretage, på grundlag af samtlige omstændigheder i den omhandlede sag, af ophavsmandens enerettigheder i henhold til artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 på den ene side og rettighederne for brugerne af beskyttede frembringelser som omhandlet i undtagelsesbestemmelserne i dette direktivs artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), på den anden side, skal lægge en fortolkning af disse bestemmelser til grund, som – samtidig med, at den respekterer deres ordlyd og bevarer deres effektive virkning – er i fuld overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder, som er sikret ved chartret.

Det fjerde spørgsmål

- 60 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som begrænser anvendelsen af den undtagelse eller indskrænkning, som er omhandlet i denne bestemmelse, til tilfælde, hvor det ikke med rimelighed er muligt at indhente forudgående tilladelse til at bruge et beskyttet værk med henblik på redegørelse for dagsbegivenheder.
- 61 Således som det er blevet anført i nærværende doms præmis 26, bestemmer artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29, at medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i de rettigheder, der er nævnt i dette direktivs artikel 2 og 3, hvis der er tale om anvendelse af værker eller andre frembringelser i forbindelse med redegørelse for dagsbegivenheder, og det sker i et omfang, som det informative formål berettiger til, og såfremt kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt.

- 62 Som det fremgår af fast retspraksis, følger det såvel af kravene om en ensartet anvendelse af EU-retten som af lighedsprincippet, at en bestemmelse i EU-retten, der – såsom artikel 5, stk. 3, i direktiv 2001/29 – ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele EU (dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 Indledningsvis skal det bemærkes, at artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 ikke efter sin ordlyd indeholder noget krav om, at der forud for et beskyttet værks reproduktion eller overføring til almenheden indhentes samtykke fra rettighedshaveren.
- 64 Såfremt kilden angives, og anvendelsen af det pågældende værk sker i et omfang, som det informative formål berettiger til, kræver den i denne bestemmelse omhandlede undtagelse eller indskrænkning kun, at anvendelsen sker »i forbindelse med redegørelse for dagsbegivenheder«.
- 65 Da dette udtryk ikke er defineret i direktiv 2001/29, bør det fortolkes i overensstemmelse med dets sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug, idet der skal tages hensyn til den kontekst, hvori det anvendes, og de mål, der forfølges med den lovgivning, som det udgør en del af (jf. i denne retning dom af 3.9.2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 Hvad for det første angår ordlyden af artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 bemærkes indledningsvis, at der ved den handling, som består i »redegørelse« som omhandlet i denne bestemmelse, skal forstås det at give oplysninger om en dagsbegivenhed. Selv om den blotte meddelelse om en sådan begivenhed ikke udgør en redegørelse for denne, kræver udtrykket »redegørelse« i dets sædvanlige betydning imidlertid ikke, at brugeren foretager en detaljeret analyse af begivenheden.
- 67 Dernæst skal redegørelsen vedrøre en »dagsbegivenhed«. I denne forbindelse skal en dagsbegivenhed som anført af den forelæggende ret anses for at være en begivenhed, som offentligheden på det tidspunkt, hvor der redegøres for den, har en interesse i at få oplysning om.
- 68 Endelig kræver artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29, at kilden, herunder navnet på det beskyttede værks ophavsmand, anføres, medmindre dette viser sig umuligt, og at den pågældende anvendelse kun sker i »et omfang, som det informative formål berettiger til«, og dermed er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Det følger heraf, at anvendelsen af det beskyttede værk ikke må gå videre end nødvendigt med henblik på at opnå det informationsformål, som forfølges.
- 69 I den foreliggende sag tilkommer det den forelæggende ret at undersøge, om offentliggørelsen af de originale versioner af manuskriptet og af den artikel, der var trykt i den omhandlede tekstsamling, i deres helhed og uden angivelse af Volker Becks afstandtagen fra indholdet i disse dokumenter var nødvendig med henblik på at opnå det informationsformål, som forfulgtes.
- 70 For det andet skal det med hensyn til den kontekst, hvori artikel 5, stk. 3, litra c), i direktiv 2001/29 indgår, fremhæves, at denne bestemmelse skal ses i forbindelse med nyhedsmediernes formidling af information med henblik på at tilgodese offentlighedens interesse i oplysninger om dagsbegivenheder, hvilket bl.a. fremgår dels af de udtryk, som er anvendt i denne bestemmelse, hvori det første alternativ specifikt vedrører gengivelser i pressen og udgivelse af artikler om aktuelle emner, dels af de grænser, som EU-lovgiver har fastsat for anvendelsen af de omhandlede værker eller andre frembringelser, som alene må ske i »et omfang, som det informative formål berettiger til«.

- 71 Når en dagsbegivenhed indtræffer, er det imidlertid i almindelighed – og i særdeleshed i informationssamfundet – nødvendigt, at information om denne kan formidles hurtigt, og dette kan derfor vanskeligt forenes med et krav om indhentelse af ophavsmandens forudgående samtykke, som ville gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt eller ligefrem umuligt at give offentligheden de relevante oplysninger hurtigt nok.
- 72 For det tredje skal det hvad angår sikringen af den effektive virkning af undtagelsen eller indskrænkningen som omhandlet i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 bemærkes, at formålet med denne er at bidrage til, at den ved chartrets artikel 11 sikrede informationsfrihed og pressefrihed kan udøves, idet Domstolen allerede har fastslået, at pressens opgave i et demokratisk samfund og i en retsstat berettiger, at denne kan informere offentligheden uden andre begrænsninger end de absolut nødvendige (jf. i denne retning dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 113).
- 73 Såfremt man krævede af brugeren af et beskyttet værk, at denne indhenter rettighedshaverens tilladelse, når dette med rimelighed er muligt, ville man se bort fra, at undtagelsen eller indskrænkningen som omhandlet i artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29, hvis betingelserne for anvendelse heraf er opfyldt, skal gøre det muligt at anvende et beskyttet værk uden nogen form for tilladelse fra rettighedshaveren.
- 74 Henset til ovenstående betragtninger skal det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som begrænser anvendelsen af den undtagelse eller indskrænkning, som er omhandlet i denne bestemmelse, til tilfælde, hvor det ikke med rimelighed er muligt at indhente forudgående tilladelse til at bruge et beskyttet værk med henblik på redegørelse for dagsbegivenheder.

Det femte spørgsmål

- 75 Med det femte spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at begrebet »citater« som omhandlet i denne bestemmelse omfatter henvisning, via et link, til en fil, som kan konsulteres selvstændigt.
- 76 Ifølge ordlyden af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 kan medlemsstaterne indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i den eneret til reproduktion og overføring til almenheden, som er omhandlet i dette direktivs artikel 2 og 3, hvis der er tale om citater med henblik på formål som kritik eller anmeldelser, forudsat at de vedrører et værk eller en anden frembringelse, som allerede er gjort tilgængelig for almenheden på lovlig vis, kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt, og citaterne er i overensstemmelse med god skik og med hensyn til deres omfang ikke går ud over, hvad det særlige formål berettiger til.
- 77 Da udtrykket »citater« ikke er defineret i direktiv 2001/29, bør fastlæggelsen af betydningen og rækkevidden af dette udtryk i henhold til Domstolens faste praksis, som er nævnt i nærværende doms præmis 65, ske efter dets sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug, idet der skal tages hensyn til den kontekst, hvori det anvendes, og de mål, der forfølges med den lovgivning, som det udgør en del af.
- 78 Hvad angår den sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug af udtrykket »citater« bemærkes, at et citats væsentligste kendetegn er, at en bruger, som ikke er ophavsmand til citatet, anvender et værk eller mere generelt et uddrag af et værk med henblik på at illustrere en ytring, forsvare et synspunkt eller muliggøre en intellektuel sammenligning af dette værk og nævnte brugers ytringer. I denne forbindelse har Domstolen allerede fastslået, at det er uden betydning, om citatet er brugt i et ophavsretligt beskyttet værk eller tværtimod i en frembringelse, som ikke er beskyttet (dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 136).

- 79 Som generaladvokaten nærmere bestemt har fremhævet i punkt 43 i sit forslag til afgørelse, skal brugeren af et beskyttet værk, som vil påberåbe sig undtagelsen for citater, derfor nødvendigvis godtgøre en direkte og nær forbindelse mellem det citerende værk og den pågældendes egne overvejelser og dermed muliggøre en sådan intellektuel sammenligning med den andens værk, idet artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 i denne forbindelse præciserer, at formålet med citater bl.a. kan være at muliggøre kritik eller anmeldelser. Heraf følger også, at anvendelsen af det citerede værk skal være underordnet i forhold til nævnte brugers ytringer, idet citat af et beskyttet værk i øvrigt i henhold til artikel 5, stk. 5, i direktiv 2001/29 ikke må være af et sådant omfang, at det strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser eller indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.
- 80 Når dette er sagt, kræver hverken ordlyden af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 eller begrebet »citater«, således som det er beskrevet i nærværende doms præmis 78 og 79, at det citerede værk er uadskilleligt indeholdt i den tekst, hvori det citeres, f.eks. gennem indrykninger eller gengivelser i fodnoter, idet et sådant citat således kan ske ved indsættelse af et link til dette.
- 81 En sådan mulighed er i overensstemmelse med den kontekst, hvori denne bestemmelse indgår, idet direktiv 2001/29 specifikt vedrører retlig beskyttelse af ophavsret inden for rammerne af det indre marked med – som det er anført i dets artikel 1, stk. 1 – særligt henblik på informationsmarkedet. Som Domstolen gentagne gange har fremhævet, medvirker hyperlinks til, at internettet – der er særligt vigtigt for ytrings- og informationsfriheden, som er sikret ved chartrets artikel 11 – er velfungerende og til udveksling af meninger og information på dette netværk, der er karakteriseret ved adgang til uanede mængder af information (dom af 8.9.2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, præmis 45, og af 7.8.2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, præmis 40).
- 82 En sådan fortolkning afkræftes i øvrigt ikke af formålet med undtagelsen for citater i artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29, der, som Domstolen allerede har fastslået, er at skabe en rimelig balance mellem ytringsfriheden for brugerne af et beskyttet værk eller en anden beskyttet frembringelse og ophavsmandens ret til reproduktion samt at forhindre, at ophavsmændenes eneret til reproduktion er til hinder for, at citater af et værk, som allerede er gjort tilgængeligt for offentligheden, kan offentliggøres og forsynes med kommentarer eller kritik (dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 120 og 134).
- 83 Uanset disse betragtninger, og eftersom den forelæggende ret i den foreliggende sag har anført, at Volker Becks manuskript og artikel er blevet gjort tilgængelige for almenheden på internettet ved hjælp af links, i form af filer, der kan konsulteres selvstændigt, skal det fremhæves, at anvendelsen af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 som anført i nærværende doms præmis 76 forudsætter, at den pågældende brug er »i overensstemmelse med god skik og med hensyn til [dens] omfang ikke går ud over, hvad det særlige formål berettiger til«, således at anvendelsen af dette manuskript og denne artikel til brug for citater ikke må gå videre end nødvendigt med henblik på at opnå formålet med det omhandlede citat.
- 84 Henset til ovenstående betragtninger skal det femte spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at begrebet »citater« som omhandlet i denne bestemmelse omfatter henvisning, ved hjælp af et link, til en fil, som kan konsulteres selvstændigt.

Det sjette spørgsmål

- 85 Med det sjette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at et værk allerede er gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis, når det i sin konkrete udformning tidligere er blevet offentliggjort med ophavsmandens samtykke.

- 86 Som det fremgår af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29, finder undtagelsen for citater kun anvendelse, såfremt det pågældende citat vedrører et værk, som er gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis.
- 87 I denne forbindelse har Domstolen allerede fastslået, at der ved udtrykket »mise à la disposition du public d'une œuvre« i den franske udgave af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 forstås den omstændighed, at værket gøres tilgængeligt for almenheden, idet denne fortolkning bekræftes ikke alene af udtrykket »made available to the public«, men også af udtrykket »der Öffentlichkeit zugänglich gemacht«, der anvendes uden forskel i den engelske og tyske version af nævnte artikel (jf. i denne retning dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 128).
- 88 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt et værk allerede er gjort tilgængeligt for almenheden på »lovlig« vis, har Domstolen fremhævet, at det kun – og forudsat at de øvrige betingelser, der er fastsat i artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29, er opfyldt – er tilladt at citere fra værker, som er gjort tilgængelige for almenheden på lovlig vis (jf. i denne retning dom af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 127).
- 89 Et værk – eller en del af et værk – skal således anses for allerede at være gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis, såfremt det er blevet gjort tilgængeligt for almenheden med rettighedshaverens tilladelse eller i medfør af en tvangslicens eller en lovbestemt tilladelse.
- 90 I den foreliggende sag ønsker den forelæggende ret oplyst, om Volker Becks værk kan anses for allerede at være blevet gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis i forbindelse med offentliggørelsen af hans manuskript i 1988 som artikel i en tekstsamling, når henses til den omstændighed, at redaktøren af denne tekstsamling skulle have foretaget mindre ændringer i dette manuskript før dets offentliggørelse. Den forelæggende ret ønsker oplyst, om en sådan lovlig tilgængeliggørelse for almenheden er sket ved Volker Becks offentliggørelse på sin egen internetside af disse dokumenter ledsaget af bemærkninger om afstandtagen.
- 91 Det bemærkes i denne henseende, at det tilkommer den nationale ret – i lyset af den konkrete sag, som er indbragt for den, og under hensyntagen til alle omstændighederne i det foreliggende tilfælde – at afgøre, om et værk er blevet gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis (jf. i denne retning dom af 3.9.2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, præmis 28).
- 92 I hovedsagen påhviler det navnlig den forelæggende ret at undersøge, om redaktøren i forbindelse med den oprindelige offentliggørelse af Volker Becks manuskript som artikel i en tekstsamling i henhold til aftale eller anden bemyndigelse havde ret til at foretage de omhandlede redaktionelle ændringer. Hvis dette ikke var tilfældet, må det lægges til grund, at da der ikke forelå samtykke fra rettighedshaveren, er værket i den form, hvori det blev offentliggjort i nævnte tekstsamling, ikke blevet gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis.
- 93 Det fremgår dog, at Volker Becks manuskript og artikel senere blev offentliggjort af indehaveren af ophavsretten selv på dennes egen internetside. Den forelæggende ret har imidlertid anført, at offentliggørelsen af disse dokumenter på Volker Becks internetside var ledsaget af en påskrift på skrå af hver side af disse dokumenter med en afstandtagen fra dokumenternes indhold. I forbindelse med denne offentliggørelse er disse dokumenter således kun blevet gjort tilgængelige for almenheden på lovlig vis i det omfang, de var ledsaget af nævnte bemærkninger om afstandtagen.
- 94 Under alle omstændigheder tilkommer det, henset til de betragtninger, som allerede er anført i nærværende doms præmis 83, med henblik på anvendelsen af artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 den forelæggende ret at undersøge, om offentliggørelsen af de originale versioner af manuskriptet og af den artikel, der var trykt i den omhandlede tekstsamling, uden angivelse af Volker Becks afstandtagen fra indholdet i disse dokumenter, var i overensstemmelse med god skik og berettiget som følge af formålet med det omhandlede citat.

95 Henset til ovenstående betragtninger skal det sjette spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at et værk allerede er blevet gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis, når det i sin konkrete udformning forud er blevet gjort tilgængeligt for almenheden med rettighedshaverens tilladelse eller i medfør af en tvangslicens eller en lovbestemt tilladelse.

Sagsomkostninger

96 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet skal fortolkes således, at de ikke udgør foranstaltninger til en fuldstændig harmonisering af rækkevidden af de undtagelser og indskrænkninger, som de tillader.
- 2) Informationsfriheden og pressefriheden, der er sikret i artikel 11 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, kan ikke begrunde en undtagelse fra ophavsmandens eneret til reproduktion og overføring til almenheden som omhandlet i henholdsvis artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 ud over de undtagelser og indskrænkninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 5, stk. 2 og 3.
- 3) Den nationale ret skal ved den afvejning, som det påhviler den at foretage, på grundlag af samtlige omstændigheder i den omhandlede sag, af ophavsmandens enerettigheder i henhold til artikel 2, litra a), og artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 på den ene side og rettighederne for brugerne af beskyttede frembringelser som omhandlet i undtagelsesbestemmelserne i dette direktivs artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, og artikel 5, stk. 3, litra d), på den anden side, lægge en fortolkning af disse bestemmelser til grund, som – samtidig med, at den respekterer deres ordlyd og bevarer deres effektive virkning – er i fuld overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder, som er sikret ved Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.
- 4) Artikel 5, stk. 3, litra c), andet alternativ, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som begrænser anvendelsen af den undtagelse eller indskrænkning, som er omhandlet i denne bestemmelse, til tilfælde, hvor det ikke med rimelighed er muligt at indhente forudgående tilladelse til at bruge et beskyttet værk med henblik på redegørelse for dagsbegivenheder.
- 5) Artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at begrebet »citerer« som omhandlet i denne bestemmelse omfatter henvisning, ved hjælp af et link, til en fil, som kan konsulteres selvstændigt.
- 6) Artikel 5, stk. 3, litra d), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at et værk allerede er blevet gjort tilgængeligt for almenheden på lovlig vis, når det i sin konkrete udformning forud er blevet gjort tilgængeligt for almenheden med rettighedshaverens tilladelse eller i medfør af en tvangslicens eller en lovbestemt tilladelse.

Underskrifter